

Звіт
про завершення дослідно-експериментальної роботи
регіонального рівня
«Реалізація діяльнісного підходу у навчанні природничих предметів»

Відповідно до наказу Департаменту освіти і науки Полтавської облдержадміністрації від 12.12.2015 № 402 «Про проведення дослідно-експериментальної діяльності регіонального рівня «Реалізація діяльнісного підходу у навчанні природничих предметів» та з метою забезпечення організаційно-управлінських, психолого-педагогічних та матеріально-технічних умов дослідно-експериментальної роботи на базі опорного закладу «Шишацька спеціалізована школа ім.В.І.Вернадського Шишацької селищної ради Полтавської області» проводилась дослідно-експериментальна робота за темою «Реалізація діяльнісного підходу у навчанні природничих предметів».

Основна мета дослідно-експериментальної роботи полягає в теоретичному обґрунтуванні, розробленні й експериментальній перевірці ефективності навчання природничих предметів на засадах системного аналізу діяльнісного підходу.

Робота учителів-новаторів ґрунтувалася на припущенні, що реалізація діяльнісного підходу у навчанні предметів природничого циклу дозволить учням сформувати знання про методи пізнання природи і форми навчальної діяльності, комплекс загальнологічних, дослідницьких і комунікативних умінь; сприятиме здатності приймати відповідальні рішення щодо власного життя та майбутнього суспільства, адаптуватися до швидких змін.

Завдання, які ми ставили перед собою:

- 1) виявити умови реалізації діяльнісного підходу у навчанні природничих предметів;
- 2) розробити модель навчання природничих предметів на засадах діяльнісного підходу у Шишацькій спеціалізованій школі ім.В.І.Вернадського;
- 3) розробити навчально-методичне забезпечення діяльнісного підходу в освітньому процесі школі.

4) розробити методичні рекомендації для педагогічних працівників інших закладів загальної середньої освіти з питань організації навчання природничих предметів на засадах діяльнісного підходу.

Дослідження здійснювалося поетапно:

–I етап (2014р.) – підготовчий;

–II етап (січень 2015 р. – травень 2017 р.) – констатувальний;

–III етап (вересень 2017 р. – серпень 2018 р.) – формувальний;

–IV етап (вересень 2018 р. – серпень 2019 р.) – рефлексивно-узагальнювальний.

У рамках підготовки педагогів до навчання природничих предметів на засадах діяльнісного підходу відбулися засідання круглого столу, зокрема: «Педагогічне дослідження: теорія і практика», «Діяльнісний підхід до навчання як умова розвитку особистості школяра: практичний аспект», «Технологічні аспекти діялісно орієнтованого навчання відповідно до вимог державних освітніх стандартів»; інструктивно-методичні наради «Оцінювання ефективності моделі навчання природничих предметів на засадах діялісного підходу» та інші.

Учителі початкових класів та учителі-предметники опрацювали літературу з проблеми, а потім:

1)уклали каталоги програмової та позапрограмової навчально-методичної і наукової літератури з проблеми дослідження;

2)добирали тексти за темами з природничих дисциплін для учнів початкової й основної школи для організації проблемного навчання і самостійної, проектної, дослідницької роботи; аудіовізуальних та мультимедійних матеріалів. Уклали відповідні каталоги;

3) розробили понятійне поле дослідження;

4)уклали словники з проблеми дослідження та електронний навчально-методичний комплекс - електронну бібліотеку для внутрішнього користування(дидактичні матеріали).

На методоб'єднанні учителі проаналізували навчальні програми з природничих предметів з метою визначення їх міжпредметної й предметної

компоненти і склали таблиці «Міжпредметна інтеграція змісту природничих предметів».

Розробили модель навчання природничих предметів на засадах діяльнісного підходу.

Учителі, відповідальні виконавці, добирали дидактико-методичне забезпечення з природничих предметів для організації проектної і дослідницької діяльності, орієнтоване на реалізацію діяльнісного підходу:

- 1) запропонували теми навчальних проектів (навчальних досліджень) для 3-9 класів;
- 2) почали працювати над розробленням різнорівневих завдань для формування навичок проектної і дослідницької діяльності, інструктивних карток для виконання лабораторних робіт, алгоритмів для організації дослідницького практикуму й навчальних проектів, технологічних карт уроку, опорних конспектів, експериментальних задач прикладного змісту на основі прямих вимірювань; над завданнями для формування й розвитку дослідницької компетентності учнів.

А вже потім розпочали активне впровадження в освітній процес сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, міжпредметних проектів, стратегій критичного мислення, що забезпечують взаємозв'язок і єдність усіх компонентів методичної системи навчання природничих предметів.

Роботу учителі будували таким чином, щоб до 70% навчального часу на уроках домінувала індивідуальна або групова самостійна робота. Застосували базові освітні технології, зокрема проектну та дослідницьку.

Проектну діяльність реалізували через такі форми, а саме: в початковій школі - захист індивідуальних та групових міні-проектів: «Звірі взимку», «Вітаміни», «Корисні копалини рідного краю», «Галерея кімнатних рослин»; загальношкільних: проект «Пластику - друге життя» (інформаційний та творчий), виставку поробок з природного матеріалу, свято «День зустрічі птахів», фестиваль екологічних проектів «Знай! Люби! Бережи!».

У основній школі - захист індивідуальних та групових проектів на уроці («Ліс - легені нашої планети», «Видатні науковці», «Вода – джерело

життя»-інформаційні); загальношкільних - проект «Пластику друге життя»(виготовлення ялинкових прикрас з пластику та прикрашання ялинки в центрі села), екскурсія «Заготівля лікарських рослин»; мультимедійні презентації, буклети «Вчені фізики», «Первоцвіти», виставка поробок з пластику, виставка поробок з природного матеріалу; фотовиставка «Природа наш дім – нам жити в ній», олімпіада з екології, учнівські міжшкільні конференції, всеукраїнський просвітницький проект щодо сортування відходів «Я сортую».

Дослідницьку діяльність у початковій школі реалізували шляхом організації спостережень, проведення простих дослідів, екологічних акцій, конкурсів, екскурсій.

У основній школі - робота з цифровими лабораторіями як на уроках, так і в гуртковій роботі, екологічно-пошукові експедиції «Мій рідний край – моя земля», участь у МАН, секційні заняття НТУ «Паросток», участь в акціях «Зелений паросток майбутнього», «Майбутнє лісу у твоїх руках», «Чисте довкілля», робота в шкільному лісництві «Паросток», щорічна польова екологічна практика на Бутовій горі, робота на екологічній стежині «Бутова гора», на навчально-дослідних ділянках, у міжшкільних конференціях, у Всеукраїнській конференції «Відтворимо ліси разом», у Scratch хакатоні з ІТ технологій «Утилізація твердих побутових відходів» м.Київ, у регіональному науково-практичному семінарі «Проектна технологія навчання хімії» на щорічному фестивалі проектів, екологічних конкурсах, роботі в зразковому музеї В.І.Вернадського (проведення екскурсій), у міжрегіональній науково-практичній конференції «Сценарії майбутнього в світлі наукової спадщини В.І.Вернадського», на якій відбувся обмін досвідом між школярами Шишацької спеціалізованої школи ім.В.І.Вернадського та Дніпропетровською спеціалізованою школою еколого-економічного профілю №67.

Вивчався ступінь задоволеності учнів шкільним життям(за методикою А.Андрєєвої); автономність-залежність особистості у навчальній діяльності (за методикою Г. Пригніної); мотивація навчальної діяльності, а також навчально-трудова діяльність.

За результатом дослідження було виявлено, що 92% учнів початкових класів мають високий і середній рівень задоволення шкільним життям, а лише 8% - низький. Учні старших класів 63% - середній рівень, а 37% - низький.

24% учнів початкових класів «незалежні» у навчальній діяльності, виявляють наполегливість, цілеспрямованість, впевненість у собі, схильність до самостійності у виконанні робіт, 50% учнів спираються на допомогу педагога, орієнтуються на підказки, 26% «невизначені» однаково виражені особливості, які властиві і I типу і II типу.

У старших класах 39% «незалежні», 45% «залежні», 16% «невизначені».

У початкових класах 79% учнів мають середній та високий рівень спрямованості на набуття знань, вони легко засвоюють навчальний матеріал, можуть виконувати доручення без зовнішнього контролю, виявляють цікавість до самостійної роботи і уважно слухають пояснення вчителя.

41% учнів старших класів відзначаються позитивним ставленням до навчання, але школа приваблює таких дітей переважно позанавчальною діяльністю. Учні комфортно почуваються у школі, однак часто відвідують її з метою спілкування з учнями та педагогами та для спільної праці. Пізнавальні мотиви у старшокласників сформовані меншою мірою і навчальний процес приваблює мало.

Експериментальна перевірка розробленої моделі діяльнісного підходу у навчанні природничих предметів та психодіагностика засвідчила позитивні результати щодо її впровадження, можливо, не такі високі, як би нам хотілося. На це є ряд причин: недостатня матеріально-технічна база, «мандрівні» учні, 35% учнів після 4-го класу ідуть навчатися до гімназії.

Але однозначно діяльнісний підхід – стимулює учнів до навчання, творчо застосовувати знання, розвиває критичне мислення та уміння працювати в команді, формує навчально-пізнавальну компетенцію, життєствердну модель світу суспільства.

Результатом реалізації діяльнісного підходу для вчителя стало задоволення в інтелектуальному розвитку, відчутність реальних результатів своєї праці та підвищення рівня професійної майстерності. Наприклад, педагоги

ділилися досвідом на районному семінарі-практикумі для заступників директорів з навчально-виховної роботи «Діяльнісний підхід у навчанні природничих предметів та гуртковій роботі». З презентацією «Буденні практики шкільного дослідника-новатора» на форумі педагогічних працівників експериментальних навчальних закладів в м. Полтава та на обласному науково-практичному семінарі «Діяльнісний підхід як основа реалізації державних освітніх стандартів у м.Карлівка виступала Ярова Р.О., де ділилася досвідом ДЕР. Також вона була учасником круглого столу «Від педагогічної спадщини до сучасної освітньої інноватики» та Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Педагогічні засади ефективного навчання природознавства в загальноосвітній школі», що відбулися в ПОШПО.

У Кременчуці на П'ятій методичній студії Полтавської регіональної школи новаторства керівних, науково-педагогічних і педагогічних працівників післядипломної освіти «Міжрегіональна співтворчість шкіл новаторства Полтавщини та Кіровоградщини» з відеокастом виступив директор опорного закладу «Шишацької спеціалізованої школи ім. В. І. Вернадського Шишацької селищної ради Полтавської області» Іваниця В.А.

Учителі-новатори брали участь у постійно діючому семінарі «Технології успішного навчання. Працюємо за новими стандартами», районному семінарі-практикумі «Діяльнісний підхід до навчання природничих предметів та гуртковій роботі», у обласному науково-практичному семінарі (у рамках Всеукраїнської науково-практичної конференції «Педагогічні засади навчання природознавства в загальноосвітній школі») «Інноваційне середовище школи як простір для реалізації ідей нової української школи».

Безкоровайна Н.Б., учитель хімії, брала участь у СДГ «Проектна і дослідницька діяльність з хімії як чинник особистісного розвитку учня»(керівник Буйдіна О.О.).

Учителі школи Іваниця В.А. та Ярова Р.О. виступали з доповідями на Всеукраїнському круглому столі координаторів регіональних шкіл новаторства «Розвиток шкіл новаторства України в умовах імплементації Закону України «Про освіту» та Всеукраїнському круглому столі «Психолого-педагогічні

проблеми формування наукової картини світу учнів у процесі інтеграції змісту освітніх галузей».

На базі школи відбулися районний семінар-практикум для вчителів початкових класів та вихователів ГПД «Комунікативна самореалізація молодших школярів», а також обласний семінар «Інноваційна діяльність опорної школи як об'єкт інноваційного менеджменту» та розширене засідання кафедр ПОІППО з нагоди урочистого святкування Днів науки, Європи в Україні «Науково-педагогічні ідеї Володимира Вернадського і Нова українська школа». Також заклад приймав делегацію науковців, екскурсиводів, працівників музеїв області. Зустріч була присвячена 155-річчю з дня народження В.І.Вернадського.

У «Науково-методичних записках ПОІППО» №8 (2016) свої статті вмістили Бережна Л.П. «Практичні засади діяльнісного підходу у навчанні фізики», Вітценко В.М. «Технології діялісно орієнтованого навчання», Ярова Р.О. «Будні шкільного дослідника-новатора», випущені буклети Вітценко В.М. «Навчальне проектування на уроках і в позаурочній діяльності», Безкоровайної Н.Б. «Роль візуальних джерел інформації у формуванні ключових компетентностей на уроках хімії», Бережної Л.П. «Дослідницький потенціал оновленого змісту природничих предметів».

Вітценко В.М., учитель фізики, розробила авторську програму для курсів за вибором «Пізнаємо природу»(5-6 клас) та з успіхом її впроваджує третій рік.

На сайті школи <http://www.vernadskschool.pl.ua> створена сторінка «Інноваційна діяльність», де висвітлюється дослідно-експериментальна робота.

За результатами експерименту можна зробити висновок, що проведена робота є реальним інноваційним проектом, який відпрацьований і може впроваджуватися в практиці роботи закладів загальної середньої освіти. Результати дослідно-експериментальної роботи підтвердили, що обрана модель є дієвою, сучасною та динамічною.